

m; TJ 8: 1 x 2 x 0,8 m; TJ 9: 1 x 1 x 0,65 m; TJ 10: 1 x 1 x 0,75 m; TJ 11: 1 x 1 x 0,8 m; TJ 12: 1 x 1 x 1,05 m).

Geološko osnovo na zahodnem robu obravnavanega območja je predstavljal zbita rumenkastorjava meljasta glinasta ilovica z lisami manganovih in železovih oksidov. V TJ 1 se je pojavila na globini 0,4 m, v TJ 6 pa na globini 0,3 m. V TJ sta se debelina in število aluvialnih nanosov večala proti vzhodu. Na JV delu obravnavanega območja sta bila plast z odpadnim materialom in aluvialni nanos precej globlja v primerjavi z ostalimi. V vseh aluvialnih nanosih so bili prisotne lise železovih in manganovih oksidov, katerih koncentracija se je z globino večala. To so posledice nihanja nivoja talne vode v različnih časovnih obdobjih.

V vseh testnih sondah razen TJ 11 in TJ 12 so recentne plasti ležale nad temno in zbito plastjo s srednjeveškim in zgodnjenovoveškim odpadnim materialom (fragmenti opek, lončenine in živalske kosti), ki je verjetno nastala ob uporabi stavb na parc. št. 1331, 1332, k. o. Brežice.

V TJ 9 je bilo na globini 0,6 m na drugem aluvialnem nanosu v srednjem veku ali v zgodnjem novem veku položeno srednjeveško ali zgodnjenovoveško tlakovanje za cesto ali dvorišče (SE 904). Podobno tlakovanje je vidno ob vstopu v gospodarski objekt na parc. št. 1332, k. o. Brežice.

Strukture so bile odkrite v naslednjih TJ – v TJ 1: nedatirana jama SE 103/104; v TJ 2: dve srednjeveški ali zgodnjenovoveški jami SE 204/205 in 206/207; v TJ 6: srednjeveška ali zgodnjenovoveška jama SE 602/603; v TJ 7: nedatirana jama 703/704; v TJ 12: zgodnjenovoveški jarek SE 1203/1204. V TJ 12 je bila tudi srednjeveška ali starejša jama SE 1206/1207.

Starejši arheološki material se je pojavil v TJ 2, in sicer fragment rimskodobne keramike, ki je bil poleg srednjeveškega in zgodnjenovodobnega materiala odkrit v plasti SE 203. V TJ 4 smo v ornici SE 401 poleg srednjeveškega in zgodnjenovoveškega materiala našli naleteli na fragment srednjeveškega stekla, v plasti SE 403 pa na fragmente rimskodobne in prazgodovinske keramike. V TJ 5 je bil v plasti SE 503 fragment rimskodobne keramike, v TJ 10 pa smo v plasti SE 1006 odkrili zgodnjesrednjeveško posodo.

Plasti, strukture in tlakovanje kakor tudi najdbe nedvomno kažejo na prisotnost srednjeveškega in zgodnjenovoveškega arheološkega najdišča naselbinske narave, ki je nastalo ob južnih vratih srednjeveškega mesta, verjetno kot del obstoječe domačije. Na tem mestu so tudi sledovi starejše poselitve v prazgodovinskem in rimskem ob-

dobju in zgodnjem srednjem veku, predvsem na vzhodnem delu zemljišča, kjer stratigrafija kaže na prisotnost paleostruge, ki je bila v času nastanka domačije na območju enote kulturne dediščine Brežice – Hiša Usnjarska pot 2 (EŠD 7137) še aktivna ali vsaj zamočvirjena. Temu v prid govori tlakovanje v TJ 9. Prav tako obstaja možnost, da so ohranjene prazgodovinske in rimskodobne ter zgodnjesrednjeveške naselbinske strukture na zahodnem delu zemljišča na območju dokazanih srednjeveških in zgodnjenovoveških struktur.

Philip Mason, Aleš Tiran, Ildikó Pintér

15

EŠD: 2450

Naselje: Butajnova

Občina: Dobrova – Polhov Gradec

Ime: Butajnova – cerkev sv. Ane

Področje: UA, R

Obdobje: prva polovica 16. stoletja, tretja četrtina 18. stoletja, 1750 (slika iz leta 1846)

Slika je del glavnega oltarja v cerkvi sv. Ane v Butajnovi. Ker je v oltarju tudi kip sv. Ane, je slika nameščena priložnostno. Podpis izkazuje, da jo je leta 1846 naslikal Layerjev učenec Jožef/Josip Egartner (1809–1849). Platno je pravokotne oblike (pribl. 153 x 80 cm) in poslikano v celoti, čeprav je okvir oltarne niše zgoraj zaključen polkrožno. Slika je bila v zelo slabem stanju, predvsem zaradi neustreznega sistema nameščanja v oltarju. Platno, ki je bilo na podokvir napeto s prednje strani, se je med nameščanjem v oltar zatikalo v oltarno konstrukcijo in se po robovih zmečkalo. Podokvir je bil narejen tako, da je bila spodnja stranica podaljšana za širino slike, podaljšek pa je služil kot sani za premikanje v oltarju. Laneno platno je zelo tanko, iz enega kosa (brez šivov), na podokvir pa je bilo z zarjavelimi žebli in zakovicami pritrjeno s prednje strani. Veliko zakovic in žebeljev zaradi preperelosti platna ni več opravljalo svoje funkcije, platno pa je tako na nekaterih delih prosto viselo ločeno od podokvirja. Zgornji desni vogal se je tako že odvihal in ostal zmečkan med podokvirjem in konstrukcijo oltarja. Platno je bilo zaradi tega, ker ni bilo napeto, in tudi zaradi občasne čezmerne vlage v cerkvi po celotni površini nagubano. Hrbtina stran platna je bila močno zaprašena in polna ptičjih iztrebkov. Med platnom in podokvirjem se je po robovih nabralo tudi dosti drugih nesnag. Plast grunda, ki je bila zelo tanka, in barvna plast sta bili izsušeni in razpokani ter sta ponekod že prosto odpadali. Odpadli sta tudi po močnejših gubah in na mes-

Oltarna slika sv. Ane
pred posegom (foto: V.
Klančar)

Oltarna slika sv. Ane po posegu (foto: V. Klančar)

tih, kjer je platno med premikanjem slike drgnilo ob oltarno konstrukcijo. Na nekaterih predelih je bila barvana plast z grundom tudi močno banjasto razpokana. Na barvni plasti so bili usedline prahu in drugih nesnag ter prtičji iztrebki, večjih nečistoč pa ni bilo. Lak ni bil viden.

V preteklosti so bili na sliki že izvedeni manjši posegi. Retuširane in preslikane so bile poškodbe Aninega obraza in modrega pregrinjala ter večja poškodba na nebu (zgoraj desno). Slika je bila z dodatnimi žebličji pritrjena na podokvir.

Tokratni restavratorski poseg smo začeli z zaščito lica slike; nanjo smo z 10-odstotno raztopino Plexisola P550 nalepili lističe japonskega papirja. Pred tem je bilo treba zmečkane dele platna z grelno lopatico in obteževanjem zravnati. Zatem se je utrjevalec reaktiviral v podtlačni mizi (40 °C), s tem pa se je izvedlo delno fiksiranje barvne plasti z grundom. Šele potem so se lahko mehansko (skalpel, ščetka) odstranile nečistoče s hrbtne strani slike. Sledila je impregnacija z raztopino Plexisola P550 še na hrbtni strani platna. Ravnanje gub in zmečkanih delov se je ponovno izvedlo z grelno lopatico in v ogreti podtlačni mizi. S tem sta se grund in barvna plast fiksirala do te mere, da je bilo mogoče odstraniti lističe japonskega papirja. Da bi dosegli boljšo stabilnost barvne plasti, smo s šibkejšo raztopino Plexisola P550 še enkrat premazali lice slike in ponovili postopek v ogreti podtlačni mizi. Zatem smo z white spiritom odstranili utrjevalec s površine barvne plasti. To smo izvedli čez japonski papir, saj bi v nasprotnem primeru ponekod prišlo do odpadanja koscev barvne plasti z grundom. Japonski papir je služil kot zaščita barvne plasti pred mehanskimi pritiski, hkrati pa kot pivnik raztopljenega utrjevalca. Na delno še vedno nestabilno barvno plast smo morali paziti tudi med odstranjevanjem nečistoč in preteklih retuš z lica slike, pri čemer se je najbolj izkazala blaga raztopina amonijaka v vodi. Odstranjevanje retuš po obrazu se je izvedlo mehansko s skalpelom. Kitanje se je izvedlo s klejnokrednim grundom. Predhodno smo na japonski papir nalepili Beva film in z njim s hrbtne strani platna podlepili luknjice od žebeljev ter nekaj drugih poškodb. Zatem se je izvedlo še eno utrjevanje s šibkejšo raztopino Plexisola P550 v podtlačni mizi. Sledila je priprava platna za podlepljanje; napeli smo ga na pomožni podokvir in po impregnaciji s klejno raztopino trikrat premazali z 20-odstotno raztopino Beve 371. Podlepljanje se je izvedlo z licem navzdol, saj so bile nepravilnosti v strukturi platna prevelike. Sledila je retuša. Barvno podlaganje na mestih kitanja se je izvedlo v tehniki gvaša, po prvem lakiranju pa nadaljevalo

z retušo v oljni tehniki. Vmes se je platno napelo na nov zagozdni podokvir, po zaključeni retuši pa se je slika še enkrat lakirala. Na koncu smo na zadnjo stran podokvirja napeli filc, ki služi kot zaščita platna pred mehanskimi poškodbami, hkrati pa preprečuje dostop prahu in drugim nesnagam do hrbtne strani platna. Filc smo na podokvir pritrčili s pomočjo traku »ježka«, ki smo ga nalepili po obodu hrbtne strani podokvirja. Ta način omogoča, da je hrbtne stran v celoti zaprta, za potrebe dodatnega napenjanja z zagozdami pa bosta odstranitve in ponovna namestitvev zaščite enostavni. Dela na sliki so potekala od decembra 2009 do aprila 2010.

Vid Klančar, Anita Klančar

16

EŠD: 58

Naselje: Celje

Občina: Celje

Ime: Celje – celjski grad

Področje: A

Obdobje: srednji vek, novi vek

Arheološki nadzor in arheološko sondiranje sta bila izvedena za potrebe sprostitev prostora v medzidju, kjer je nameraval investitor Mestna občina Celje postaviti montažni objekt za turistične namene. Ker so načrtovana gradbena dela nameravala poseči v še ne raziskane depozite v medzidju, je bilo treba izvesti začasno arheološko sondiranje. Zaradi nameravane gradnje turističnega objekta je bila v medzidju levo od vhoda strojno izkopana sonda v dolžini pribl. 25 metrov. Na SZ delu je bila sonda dolga 10 m, široka 1,5 m in globoka do 2,5 m. Na JV delu je bila dolga 15 m, široka od 1,5 do 4 m in globoka od 0,4 do 1,7 m.

Pod travno rušo (SE 01) je bila po celotni dolžini sonde na globini 15–35 cm ruševinska plast (SE 02). Gre za enakomerno debelo, rahlo, s črno peščeno ilovico zmešano ruševinsko plast, sestavljeno iz kamnov in mlajših najdb (med njimi so tudi redke arheološke najdbe), ki je najverjetneje nastala v času obnove obzidja. Pod ruševinsko plastjo je kompaktna oranžnorjava plast glinaste ilovice (SE 03) z redkimi majhnimi kamni ter novoveškimi in recentnimi najdbami, predvsem z opeko in nekaj kosi keramike. Pod njo je sterilna plast (SE 05), ki jo predstavlja rumenkasta zelo kompaktna meljasta glina, ki leži neposredno na skalni osnovi. (Glej poročilo o izkopavanjih, Bregant, T., 1977, Stari grad nad Celjem – Raziskave v letih 1973 in 1974, Ljubljana.) Na globini pribl. 1 m sta bila vidna dva antropogena vkopa